

živinski ali rastlinski odpadki, smeti, slama, žaganje itd.; 2) iz stvari, ki pospešujejo razkrojevanje, na pr. gnojnica, apno, pepel itd.; 3) iz stvari, ki se vmes pomešajo, na pr. blato, zemlja, trava, pesek itd.

Ako se take stvari druga z drugo pomešajo, nekoliko časa na kupu ležati pusté, da počnejo vréti, kmalu se prične delati dober gnoj.

Poliva naj se pa tak kup večkrat z gnojnico in večkrat naj se premeče, da zrak in toplota bolje na nerazpadle stvari delujeta. Tak gnoj je dober za vsako zemljo, posebno pa za senožeti in travnike, in pa za gorko rahlo polje. Kedar se ž njim gnoji, biti mora dobro razdrobljen, da se ne drži v kepah. Dobro je, ako kmalu po takem gnojenju dežuje.

6. *Rudninski gnoj*. Tak gnoj daje rastlinam različno snovo za hrano, on pospešuje razkrojevanje organskih snov, spaja zrak z zemljo; v zemlji postane potem boljše razmerje med gorkoto in toplino.

K tem gnoju spada:

Ogelnokislo apno, žvepljenokislo apno. Ono razkroji rastlinske in živalske snovi, zrahlja težko, vezano zemljo, pokonča mrčese. Zemlja, ki ima že sama po sebi dosti apna, se ne sme s takim gnojem gnojiti, kajti preveč apna rastlinam škoduje;

lapor, pepel. Posebno je tak gnoj dober ilovičasti zemlji, ktero dobro zrahlja, potem za deteljo, travnike in senožeti, ker hitro mah pokonča. Potreba naj se svet ž njim vselej, ako je mogoče pred dežjem.

7. *Umetni gnoj*. Poljedelstvo je v novejših časih toliko napredovalo, da so celó umetni gnoj iznašli. Poljedelec si more s tem gnojem v kratkem času nerodovitno zemljo zdatno zboljšati. Tak gnoj pa ima samo takrat veliko veljavo, ako ima mnogo gnjlca in fosforove kisline v sebi. Zatoraj je jako treba pri kupovanju takega gnoja paziti na to, da se za mnogo denarja ne kupi mala vrednost. Tak umetni gnoj je na priliko gvano. On obstaja iz tičjih odpadkov ali pa iz drugih stvari, ki imajo mnogo gnjlca in druge rastlinske hrane v sebi. Zopet drug gnoj obstaja iz človeških odpadkov in scavnice; še drug iz krvi, mesa, kosti, rogov, parkljev itd. Vse to se na umetni način vrenju podvrže, da se potem v zemlji hitro razkroji in rastlinam potrebno hrano daje.

O gnojišču.

Akoravno je gnoj poljedelstvu neobhodno potreben, vendar ni zadosti, da ima poljedelec mnogo gnoja, — gnoj mora tudi dober biti. Da je pa gnoj dober, odvisno je deloma od klaje, deloma od njegovega pripravljanja in to od gnojišča. Dober gnoj se dela na dobrem gnojišču.

Kakošno pa mora biti gnojišče, da je dobro?

1. Pri dobrem gnojišču biti mora privoz prost, da se lahko s polnim in praznim vozom zraven pride;

2. biti mora podolgast čveterovoglat in ne čez štiri sežnje (klaftre) širok;

3. na eno stran mora biti nagnjen, da se na to stran vsa gnojnica odteka;

4. na nagnjeni strani biti mora jama, da se gnojnica va-njo zbira. V podobi vodnjaka postavi se va-njo sesaljka, da se z gnojnico more potem večkrat gnoj poškopiti;

5. biti mora tako veliko, da gnoj od treh mesecev lahko na njem leži, a vendar ne da bi se čez štiri čevlje visoko nametal;

6. tla naj se z ilovico zatolčejo in s kameninami ploščami pokrijejo, da zemlja ne popiva gnojnice;

7. ako je blizu strehe, naj se pri strehah napravijo žlebovi, in voda od kapa kamo drugam napelje, ne pa na gnojišče;

8. pod zemljo napeljejo naj se iz hleva na gnojišče žlebovi, da se scavnica izpod živine odteka;

9. gnojišče mora biti kolikor mogoče v senci, da solnce gnoja preveč ne posuši.

To so najglavnejše točke, na ktere se mora pri pripravljanju gnojišč paziti.

Al tudi to ni še zadosti, da ima poljedelec dobro gnojišče, — skrbeti mora tudi na gnojišču še za gnoj.

Skrbeti mora gospodar, da gnoj na gnojišču ne zgubi svoje vrednosti, marveč da jo še povekša. Zato je treba, da se gnoj nikdar na gnojišču ves na en kup ne meče, ampak gnojišče naj se razdeli v več enakih delov, na ktere se potem gnoj zaporedoma vozi ali nosi, a nikdar čez štiri čevlje visoko ne naloži. Pokrije naj se potem z zemljo ali potrese z gipsom, da mu pri vrenju ne izpuhti toliko amonijaka. Pa tudi poškopiti se mora večkrat z gnojnico, da se ne posuši, in svoje vrednosti ne izgubi.

Kedar je treba gnoj na polje voziti, vzame se najprvo iz prvega dela, kjer je najstarejši in najbolj pognojiti gnoj, potem zopet iz drugega, dalje iz tretjega itd. Na taki način bo imel poljedelec zmirom ves jednako pognojiti gnoj, ne pa, kakor je občno navada, pomešanega, to je sirovega in pa pognojitega. Tak gnoj je kriv, da setev ne raste jednako.

To so na kratko razložena glavna vodila o pripravljanju gnojá in gnojišča. *)

Dragi poljedelci! skrbite za gnoj, in ne bodite podobni onemu, ki zlató z nogami v blato teptá. Dober gnoj je podlaga vsemu poljedelstvu, kajti od njega je odvisno blagostanje poljedelca. Brez gnoja nam ne bo v naših krajih zemlja nikdar rodila, ne bo dala hrane niti ljudem niti živini. Brez potrebne hrane si pa niti ljudje niti živina ne morejo obdržati potrebne jim moči, in brez teh zaostati bi moralo poljedelstvo, siromaštvo in revščina nastopiti.

Gospodarska skušnja.

* Da slana cvetju dreves ne škoduje — priporoča „Grazer Volksblatt“, naj se zjutraj zgodaj, predno solnce vzhaja, pod cvetečimi drevesi zemlja obilno z vodo polije. — Mož, ki to svetuje, je pred več leti, ko je meseca aprila slana češnjevim drevesom cvetje posmodila, zapazil, da ne enemu drevesu ni škodovala, in ko premišljuje, zakaj da ne, zapazi, da se je tisto jutro, ko je bila slana že zgodaj, po naključju veliko vode pod-nj polilo, ker je bilo blizu vodnjaka. Ko se je nektera leta pozneje o takem času bilo spet slane bati, je zjutraj, ko se je danilo, tudi pri drugih cvetečih drevesih to poskusil; zato pravi, da je to pomagalo.

F. S.

Glas iz Amerike.

O. Fr. Ksav. Weniger, rojen Štajarec in misijonar v Ameriki, slavno znan je po vsem svetu. V misijonskih poslih je obhodil skoro že vso Ameriko. O čudovitem vspehu njegovega delovanja poročajo drugi in poroča tudi sam. V naznanilih, ki jih je „Leopoldinska ustanova“ na Dunaji za 1871. l. v 41. snopiču dala na svetlo, bere se O. Wenigerjevo obširno poročilo do imenovane ustanove. Razun srečnega vspeha, ki so ga mnogi njegovi misijoni imeli v Kaliforniji in v državi Oregonu, nahajajo se jako mične potopisne črtice o stanovalcih, naseljevanju, o zemlji, poljedelstvu, pridelkih, zračnih in vremen-

*) „Novice“ so lani prinesle poduk s podobo razjasnjen, kako naj se pripravljajo gnojišča.

skih razmerah, velikanskih američanskih podvzetih itd.

Izmed poslednjih omenjamo, da so v morskem zatoku pred S. Franciškom z 20000 funti smodnika razrušili in iz morskega dna vzdignili skalo, ki je ladijam nevarna bila.

Jako znamenito za sedanje čase in razmere, v katerih živimo Slovenci, je to, kar pripoveduje o naseljenih Nemcih tako-le:

„Nemških katoliških naseljencev v južni Kaliforniji je dosle še jako malo. Več je protestantov in judov. 27 milj od „Los Angeles“ je naselba „Anaheim“, in ta je tako nemška, da se vsled mestne ustave nobeno posestvo ne sme prodati nikomur družemu, nego Nemcu.

Dokler katol. Nemci, ki se sem preseljujejo, ne bodo imeli lastnih cerkev in lastnih duhovnih pastirjev, ne sme se govoriti o nemškem katoliškem naselstvu ob primorji „Pacifiškem“, če tudi jih vse drugo sem vabi in vleče. Irci kopljejo in delajo na enem kraju; kedar jim ondi več ni všeč, gredo drugam. Nemec pa si išče stanovitnega doma ter hoče, ako je v resnici katoličan, imeti tudi cerkev in dušnega pastirja, ki govori njegov jezik in mu verske resnice oznanja v istem jeziku, v katerem mu je vera bila vsajena v otroško srce. On hoče doma biti tudi v cerkvi. Vse zastonj je, če kdo poreče: „saj tak Nemec govori tudi angleški“. To je sicer istina, toda le v obhoji z ljudmi, nikakor pa ne, kar se tiče verske dolžnosti. Če nima lastnega dušnega pastirja, začne polagoma opuščati verske dolžnosti ter otrpne v ledu vznemarnosti v verskih zadevah. To uči dejanska skušnja po vsi Ameriki, zlasti pa v Kaliforniji in Oregonu. Zato si jaz prizadevam ustanoviti nemške občine povsod, kjer je mogoče“.

Bog daj mnogo očetov Weningerjev v Avstriji! Morda bi pa sedaj, ko vlada strast, tudi ti ne pomagali, kajti strast dela človeka slepega.

Slovansko slovstvo.

* *Casovi književne zabave* se zove knjiga mnogovrstnega književnega blaga, ki je ravnokar na svitlo prišla v Zagrebu, spisana in izdana od Velimira Gaja. Po predgovoru „da se čita!“ sledijo spomeni, pesmi „Jelinska Crna gora“ (državnopovestna in narodopisna porednica), „kad se u Zagrebu počelo hrvatski prikazivati?“ in „pogled po slavenskem svietu“. Knjigi 11 pol debeli je cena 80 krajc.

* *Popotvanje v sveto deželo*, v Egipt, Fenicijo, Sirijo, na Libanon, v Carigrad in druge kraje. Obhodil in popisal L. Jeran. Na prodaj v Ljubljani pri M. Gerberju in družih bukvarjih.

* *Katoliška cerkva in njeni sovražniki*. Spisal Fr. Kosár, korar Lavantinske stolne cerkve, izdalo tiskovno društvo v Mariboru. Snopič IV.

Drugi pot govorimo kaj več o obéh teh veliko vrednih knjigah.

Dopisi.

Iz Zagreba 21. aprila. — Včeraj popoldne je po literarnem in političnem delovanju slavenskemu svetu znani gosp. dr. Ludevik Gaj v Zagrebu v 63. letu svoje starosti umrl. Bodi mu zemlja lahka!

Trst 22. aprila. — Za velikansko ladijo oklepnico, ktera se bo 24. dne t. m. v morje spustila, se delajo razne priprave; slovesnost bo velika; tudi iz Dunaja neki pride mnogo gostov, med tem tudi nadvojvoda Albrecht, čegar ime bo ta parabrod nosil. Ladija je iz samega železa napravljena; na vrhu bo še več od pedí debele železne ploše imela, katerih vsaka okoli 80

centov tehta; dolga je 275 čevljev, široka 54 in 3 palce; oborožena bo z 8 topovi, katerih vsak 300 centov tehta; krogle bo metala po 3 cente težke; mašina, ktero para goni, imela bode moč toliko, kolikor bi je imelo 4500 konj, ako bi morali tirati ladijo. Videti je ta ladija ko grad velikanska, da take Avstrija še ni imela; le Bog daj srečo, da brez škode zdrči v morje. — Naše okoličane huda skrb navdaja, odkar je gotovo, da bližnje vasi v mesto spadajo. Začeli so se popraševati: kako pa bo zdaj? Že čutijo na vratu jarem one ustave, za ktero sta mestna poslanca glasovala; magistrat bo začel svoje laške kremplje raztezati ter bo še to pogazil v laško blato, kar se je zdaj le s hudo muko moglo priboriti. Kakor sem slišal iz zanesljivega vira, bo magistrat zdaj po novi organizaciji nekatere komune s komisarijati in davnim uradom obdaril. Ubogi kmetje morajo že zdaj velike davke plačevati, in posebno za take reči, ktere jim nič ne koristijo, kakor plin, javni ljudski vrt, drevoredi in ceste, katerih okolica nič ne rabi, vendar pa morajo z mestjani vred dotične stroške nositi. Al da je tako prišlo, ali niso okoličani tega deloma tudi sami krivi? Lahoni so jim ravnopravnost slovenščine za „neumno“ reč predavali, večina njih pa je temu pritrjevala. O narodnih zadevah je nevarno, nasprotnikom verjeti, če tudi se sladkajo, z vinom in denarjem strežejo! Kèsanje gotovo ne izostane! — Kako nevarno je, sleparjem verjeti, naj navedem tu v svarilo sledečo dogodbo. V najbližnjo vas v Rojanu, 5 minut od Trsta, ktera je najbolj odlična od drugih, se je naselil nek dohtar-skaza, ki ljudi hinavsko slepari. Ako kdo k njemu pride, ga s svojimi volčjimi očmi ostro pogleda ter praša: ali veruje vse, kar mu bo povedal, in ali je iz pravega namena k njemu prišel? Potem mu ukaže nekoliko moliti in 7 gold. za Božjo čast dati. Tudi ima pri sebi žensko, ktera se v njegovem stanovanju po tleh meče, pene iz ust tišči; on pa pravi, da hudobnega duha iz nje izganja in s tem duše iz vic rešuje. Bližnjim ljudem, kateri so v njega zaslepljeni, veleval, naj mu delajo, češ, da Bog to ukazuje. In oslepljeni so mu vse storili, ker ga imajo za „svetega možá“. Da! celó iz Kranjskega ljudje k njemu zahajajo, ter mu zato razne darove donašajo! Ker je pa slepar predebelo sleparstvo uganjal, ravno zdaj sodnija njegova početja preiskuje ter na odgovor zove vsakega, kateri je imel ž njim opraviti. Al ne samo kmetje so tako neumni bili, verjeti njegovemu hokus-pokusu, temuč tudi gospôda. Naj tu omenim samo gospoda R., ki je gluh, pa je mislil, da mu bo ta slepar pomagal! Poznam pa tudi še nekega družega gospoda iz sodnije. Ta lačni slepar je v Rojanu nekemu kmetu njegovo mutasto hčer zdravil, in ko mu je blizo 200 gold. pojedel, se je izgovarjal, da zato ni hči ozdravela, ker stariši njeni niso pravega zaupanja do njega imeli! Kakor sem v sodniških krogih slišal, bil je že dvakrat zaprt; zdaj pa ga bodo od tod iztirali, ker cela občina poštenih ljudi to zahteva. Nadjati se je, da bode zvito lisico, kakor za služi, sodnija kaznovala in rešila tržaško okolico take pijavke.

Frickov Janez.

Iz ipavske doline 19. aprila. — Na dopis iz Dornberka v števil. 8. „Novic“ t. l. „Soča“ še ni odgovorila. Znabiti, da si (zavoljo volitev za kupčijsko zbornico) res na prsi trka. — Po udih političnega društva „Soča“, ki so bili 11. dne t. m. pri občnem zboru v Gorici, in tudi po časnikih smo to pa uno izvedeli, kako se je vršila obravnava. Ene reči pa nismo še čitali pojasnjene in slišali tudi nismo nič o njej. Račun o društvenem časniku se ni predložil in zborniki so baje pozabili, zahtevati ga. Moja misel je ta, da, ker je list organ društva in v njegovem imenu izhaja, ima društvo tudi pravico vedeti, kako je z njegovim listom,